

ש"נתן⁶ ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", ועתה עומדים בתקופה השייכת למזמור צדי"ק, שסיומו וחותרו בפסוק "ויהי נועם ה' אליקינו עלינו גו' ומעשה ידינו כוננהו", ש"תשרה שכונה במעשה ידיכם"⁷, שזהו תשלום השכר על כללות מעשינו ועבודתינו.

* * *

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל – "המעשה הוא העיקר"⁸:

לפרסם בכל מקום ומקום שעומדים בסיומו וחותרו דמעשינו ועבודתינו ("כי תצא למלחמה על אויבך"), ובהתחלת התקופה דתשלום השכר, "מתן שכרן של צדיקים" ("כי תבוא אל הארץ גו' וירשתה וישבת בה"), ובהתאם לכך צריכה להיות העבודה גם בעינים השייכים לימות המשיח, החל מלימוד התורה בעניני משיח וגאולה וביהמ"ק, ועוד ועיקר – מתוך מנוחה והתיישבות, שמחה וטוב לבב, כולל גם ע"י עריכת התוועדויות של שמחה, ובמיוחד בשייכות לשמחת נישואין ושבעת ימי המשתה (כולל גם חזיון "מנהג ישראל" לערוך סעודת עניים), מעין ודוגמא והכנה לקיום היעוד "אז (לעתיד לבוא) ימלא שחוק פיננו"⁹, אשר, בדורנו זה, שנשיא הדור, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששמו השני "יצחק", ע"ש הצחוק והשמחה, הוא נשיא השמיני ("אז" בגימטריא שמונה) להבעש"ט, נעשה הענין ד"ימלא שחוק פיננו" (לא בלשון עתיד, "אז", אלא) בלשון הווה.

(משיחות ש"פ תצא, י"ד אלול תנש"א)

(6) תבוא כט, ג.

(7) פרש"י עה"פ.

(8) אבות פ"א מ"ז – שלומדים בשבת זו.

(9) תהלים קכו, ב. וראה ברכות לא, א.

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

תצא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כד

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושתיים לבריאה
מאה ועשרים שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

הוספה בשורת הגאולה

לח.

והדגשה מיוחדת בכהנ"ל ב(חודש אלול ד) שנת ה'תנשא"א – „תנשא" בלשון ציווי – הן בנוגע להתגלות וביאת המשיח ש„נשא גוי מאד"¹, והן בנוגע להנישואין דכנס"י והקב"ה שבימות המשיח, ובלשון הילקוט שמעוני²: „שנה שמלך המשיח נגלה בו . . . עומד על גג בית המקדש . . . ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם”.

* * *

תלמידי הישיבה נקראים „תמימים” ע"ש שלומדים „תורת ה' תורה הנגלית ותורת החסידות תמימה”³, ולא עוד אלא שהלימוד דפנימיות התורה הוא בהבנה והשגה . . . מעין ודוגמת והכנה להמעמד ומצב דימות המשיח ש„יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים ושיגו דעת בוראם כו”⁴.

וגם (ולכן) נקראים „חייילי בית דוד” שמנצחים את המעמד ומצב „דחרפו עקבות משיחך”, ופועלים התגלות וביאת משיח בן דוד באופן „ברוך ה' לעולם אמן ואמן”⁵, כלשון הכתוב בסיום וחותרם מזמור פ”ט בתהלים.

ולהעיר שתקופה זו (שמתוארת בסיום מזמור זה) נסתיימה כבר לאחר מעשינו ועבודתינו במשך ארבעים שנה מהסתלקותו של כ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו, שניתוסף בהפצת המעיינות חוצה באופן

(1) ישע'י נב, יג.

(2) ישע'י רמז תצט.

(3) שיחת שמח”ת תרנ”ט – „התמים” ח”א ע’ כה.

(4) רמב”ם בסיום וחותרם ספרו „משנה תורה”.

(5) כדברי כ”ק אדנ”ע בשיחתו הידועה בשמח”ת תרס”א (נדפסה בלקו”ד ח”ד תשפז, ב

ואילך. ועוד).

א. המילים מיותרות:

כבר פעמים רבות דובר על כך, שרש”י מתרץ בפירושו על התורה כל שאלה העשויה להתעורר בלימוד פשוטו של מקרא, ובמקום שרש”י אינו מוצא הסבר בדרך הפשט לפסוק או למילה מסוימת, הוא אומר „לא ידעתי”¹ וכדומה.

לפיכך, כאשר מגיעים לפסוק שמתעורר בו קושי, לכאורה, אך רש”י אינו מתרצו, הרי זאת הוכחה, שלפי הפשט אין זה קושי מלכתחילה, או שהקושי כבר מתורץ לפי פירוש רש”י קודם.

לפי זה נדרש הסבר בפרשתנו. נאמר בפסוק² „כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע. והיה אם בן הכות הרשע והפילו...” ולכאורה, המילים „והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע” הן מיותרות³, כי דבר זה ברור מאליה, וצריך היה להיות כתוב „כי יהיה ריב... ושפטום והיה אם בן הכות הרשע... מדוע, אפוא, אין רש”י מתרץ כאן את יתור הלשון?

על המילים „והרשעו את הרשע” ניתן היה להסביר, ולפחות בדוחק, שהן מהוות מעין הקדמה ל„והיה אם בן הכות הרשע”. כלומר, התורה אומרת: „כי יהיה ריב... והרשעו את הרשע (הרי אם הוא רשע שמגיעות לו מלקות⁴ –) והיה אם בן הכות הרשע – (אז) והפילו...”.

אך הסבר זה דחוק ביותר, כי בכל אופן מיותר לומר „והרשעו את הרשע”, כי מן המילים „והיה אם בן הכות הרשע” מובן מאליה שזהו מצב של „והרשעו את הרשע”. ואדרבה: המילים „והרשעו את הרשע” עלולות להטעות, כדברי רש”י⁵, ש„יכול כל המתחייבין בדן לוקין...”.

ובנוסף לכך, עדיין אין מובן: לשם מה, לפי פשוטו של מקרא, כתובות המילים „והצדיקו...”?

ואין לומר לפי פשוטו של מקרא, שיש כאן עוד⁶ ציווי ומצות עשה לדון דין אמת⁷, כשם שיש מספר לאוין בענין „לא תטה משפט”⁸. כי מהניסוח המפורט בפסוק „כי יהיה ריב... ונגשו... ושפטום” מובן, שאין התורה מתכוונת כאן לענין חדש.

ב. לא „לפתוח בזכות” ולא „עדים זוממין”

ב„ספרי”⁹ יש דעה הלומדת מן המילים

(4) ראה פרש”י כאן ד”ה הרשעו.

(5) שבהערה הקודמת.

(6) נוסף על הציווי (מ”ע) – דברים א, טו. ר”פ שופטים.

(7) כפירוש הרלב”ג עה”פ.

(8) משפטים כג, ו (וראה שם, ב ובפרש”י שם בפ”י

„כפשוטו” שם, ג, ובפרש”י). שופטים טז, יט. פרשתנו כד,

יו (וראה רש”י שם). וראה דברים א, יז.

(9) פרשתנו עה”פ.

(1) ע”ד פרש”י תולדות כה, ה. ובכ”מ (נסמנו בלקו”ש ח”ה ע’ 1 בשוה”ג).

(2) כה, א”ב.

(3) ראה פרש”י בפרשתנו לפני זה כב, ה. – וצע”ק לעיל (כד, יט) „קצירך” מאי קמ”ל.

בספרי עה”פ מפרשו „פרט לשקצרוהו גוים”. אבל רש”י לא הביא כי בפשט”ו ידעין זה מ„בשך” (אבל ראה סוטה מה, א בשך, „לרבות שכחת קמה”).

ובדוחק (?) י”ל דתרווייהו בעינן קציר שלך ושדה שלך). ובדלקמן (כד, כ”בא) כי תחבוט ויתך (וראה ספרי שם)

כי תבצור כרמך – אין הדין כן (אף שהוא הפך הסברא), או דילפינן מאכא – ואכ”מ

– ורש”י אינו כותב כהג”ל בפירושו, כי ה”ז פשטות הלשון.

לדעת שגם בענין ה"ריב" והמחלוקת הוא גם צדיק וכלל איננו אשם בכך³⁷. ה"ריב" נוצר דמעיקרא".

(משיחת ש"פ תצא תשמ"א)

37) עיין פרש"י יתרו יח, כא ד"ה שונאי בצע. 38) להעיר מאבות (פ"ה, מ"ז): מחלוקת קורה וכל ואכ"מ.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויהי שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח
לעולם ועד

מופרך לומר שפירוש זה כה פשוט עד כדי כך שרש"י אינו צריך כלל לאומרו במפורש!

ג. סופם להיות נגשים אל המשפט

ויש לומר, שרש"י אינו צריך להשיב לשאלה זו – לשם מה נאמר, והצדיק את הצדיק והרשיעו את הרשע" – משום שהתשובה מובנת מפירוש רש"י בתחילת הפסוק, "כי יהיה ריב" – "סופם להיות נגשים אל המשפט, אמור מעתה אין שלום יוצא מתוך מריבה, מי גרם ללוט לפרוש מן הצדיק, הוי אומר: זו מריבה".

מתעוררת על כך השאלה, כפי ששואלים המפרשים¹³: מה רע בכך ש"סופם להיות נגשים אל המשפט"? להיפך: על ידי שהם נגשים אל המשפט" ישרור ביניהם שלום¹⁴, כנאמר¹⁵, "ושפטו את העם... וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום"¹⁶.

13) גר"א. ועד"ז במשכיל לדוד (וספרי דבי רב לספרי) וראה הערה 16 ובשה"ג שם.

14) משכיל לדוד (וספרי דבי רב).

15) יתרו יח, כב"ג. – כן הובא במשכיל לדוד (וספרי דבי רב), אבל בפרש"י יתרו שם ד, "כל העם" קאי על, אהרן כו' הנלוים עתה עמך". אלא שמ"מ זה שמשפט מביא שלום ה"ע המובן בסברא ובפשטות.

16) ראה גם גר"א כאן: לא יוכלו להתפשר יחד מעצמם כ"א ע"י דין.. הריב.. לא תוכל להשקיט אותו כי אם ע"י משפט* – היינו דע"י משפט יתפשרו וישלימו.

במשכיל לדוד (וספרי דבי רב) ת"ל ד, "ר"ל סופם להיות נגשים אל המשפט שיתבע זה ויביא עדים שהכו ויחוייב הלה מלקות כו' (וראה גם רמב"ן כאן, ויתכן כו') סופם לבא

„הצדיקו את הצדיק” – „צדקהו כדי שלא ילקה”. וכפי שמסבירים שם המפרשים¹⁰ שיש לפתוח בזכות – ראשית כל יש לחפש זכות כל-שהיא לנידון „כדי שלא ילקה”, ורק לאחר מכן יש לדנו על רשעתו, כשם שקובעת ההלכה לגבי דיני נפשות ש„פותחין בזכות”¹¹.

אך אין לומר שרש"י סובר כדעה זו, שאם כך, צריך היה רש"י לומר זאת במפורש, כי פירוש זה אין „בן החמש למקרא” יכול להבין בעצמו, קל וחומר מכך שהספרי מפרש זאת.

ובמיוחד כאשר פירוש זה אינו מתאים כל כך בפשטות ללשון הפסוק: שני הענינים בפסוק – „הצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע” – מדברים, בפשטות, אודות אנשים שונים – אודות שני אנשים הנידונים, אשר אחד מהם הוא צדיק והאחר – רשע. ואילו לפי הפירוש שלעיל מדובר בפסוק כולו על אותו האדם: בתחילה יש לחפש דבר-מה לזכותו – והצדיקו את הצדיק, ואם אי אפשר לזכותו, רק אז – והרשיעו את הרשע.

ועל-אחת-כמה-זוכמה אי אפשר לומר שרש"י סובר בפשוטו של מקרא כדרשה המובאת בגמרא¹², שמדובר בפסוק על מקרה שבו „עדים זוממין”, „הרשיעו את הצדיק”, ולאחר מכן „אתו (=באו) עדים אחריני (=אחרים) והצדיקו את הצדיק דמעיקרא (=את הצדיק מלכתחילה) ושויגהו להני רשעים (=ועל ידי כך הפכו את העדים הזוממין לרשעים), ואז קובעת התורה שהללו חייבים במלקות – „והיה אם) בן הכות רשע”. ובודאי

10) ספרי דבי רב ופ"ה הב' בתולדות אדם לספרי.

11) סנהדרין רפ"ד (לב, א – במשנה. שם, ב ואילך). פרש"י נשא ה, יט. וראה מסעי (לה, כד"כה) ושפטו העדה ג' והצילו העדה ג'.

12) מכות ב, ב. וש"י (וכפרש"י מכות שם שבה לתרץ „ל"ל והצדיקו כו") – הובא גם ברמב"ן כאן.

* בגר"א שם מביא, שוהי כונת רש"י להדגיש גדול חסרון הריב, ד, טוף שיהי גדול" שרק ע"י משפט אפשר להשקיטו. אבל מלשון רש"י, „סופם להיות נגשים אל המשפט” משמע ש,נגשים אל המשפט” גופא הו"ע של חסרון (ועוד גרוע מהריב) (וכהלשון „סופם.. בכ"מ (בענין של חסרון). ולדוגמא בפרש"י פרשתנו: כא. יא. כב. יד. כה. יא). נוסף שלפ"ז הראי' מלוט אינה דוגמא מתאימה לנד"ד ש,נגשים אל המשפט” (ומתבטל הריב).

והתמיהה אף גדולה יותר: המקור של פירוש רש"י זה הוא ב"ספרי"⁹, אך שם נאמר: "אין שלום יוצא מתוך מריבה.. מי גרם לזה ללקות הוא אומר זו מריבה". כלומר, המריבה היא הגורמת לכך שאחד מהם ילקה. ואילו רש"י משנה מלשון הספרי, ובמקום "גרם לזה ללקות" הוא אומר "סופם להיות נגשים אל המשפט!"

ההסבר לכך הוא:

רש"י מתכוון בפירושו גם¹⁷ לתרץ מדוע מופיע בפסוק הביטוי "ריב". אנו מוצאים במספר מקומות סכסוך בין שני אנשים, המובא לפני שופט, מכונה בתורה במילה "דבר"¹⁸, כגון: "כיון¹⁹ יהיה לכם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו", מי²⁰ בעל דברים יגש אליהם". ואילו הביטוי "ריב" מופיע בדרך כלל²¹ בקשר למריבה שבעליה אינם באים למשפט, כגון: "ויהי²² ריב בין רועי מקנה אברם...". ויריבו²³ רועי גרר...". וכי²⁴ יריבון אנשים והכה איש..."²⁵.

לידי קטטה ולחבל וכו' (ע"ד פרש"י לקמן כה, יא). אבל צ"ע, שהרי לא נרמז זה כלל בלשון רש"י, נגשים אל המשפט", ובפרט שמשנה מלשון הספרי, מי גרם לזה ללקות" (כדלקמן בפנים) וגם מפירושו לקמן שם. וראה לקמן הערה 30.

17) נוסף על השאלה, כי יהי ריב ל"ל, לכתוב כי יגשו אנשים למשפט" (ג"א, ועד"ו ברא"ם. באר מים חיים (לאחי המהר"ל). ועוד).

18) בהבא לקמן – ע"ד החילוק בין "דבר" ל"ריב" – ראה בארוכה מלבי"ם כאן.

19) יתרו יח, טו. וראה שם, יט (וברש"י שם). שם, כב.

20) משפטים כד, יד (וראה רש"י שם).

21) כי במקומות אחרים – גם לפני פרשתנו – נאמר כן גם בנוגע לבעלי דינים: משפטים כג, ב"ג. שם, ו. וכן בפ' שופטים יז, יט. יז, כא, ה.

22) לך יג, ז. – ובוה קאי רש"י בפרשתנו כאן.

23) תולדות כו, כ.

24) משפטים כא, יח.

25) ראה גם לך שם, ח. תולדות שם, כא"כב. ויצא לא, לו. בשלח יז, ב. שם, ז. ועוד.

לפי זה מתאים היה לומר כאן "כי יהיה דבר", כפי שרואים, שאונקלוס²⁶ אינו מתרגם את המילה "ריב" שבפסוקנו²⁷ למילה "מצותא", כרוב המקומות²⁸, אלא – "דין"²⁹, ואם כך, מדוע משתמשת כאן התורה דוקא במילה "ריב", ולא במילה "דבר"?

על כך מפרש רש"י: "כי יהיה ריב – סופם להיות נגשים אל המשפט, אמור מעתה אין שלום יוצא מתוך מריבה" – מדובר כאן על סכסוך באופן של ריב, ומסכסוך כזה "אין שלום יוצא", אפילו לא באמצעות "משפט"³⁰:

באופן כללי, כאשר יש סכסוך שאיננו בגדר של מריבה, בין שני אנשים, ניתן לישר את ההדורים ביניהם ולהביא לשלום – או שהם מסתדרים ביניהם בעצמם, או שביט הדין מוצא פשרה. ואף כאשר בית הדין מחליט שאחד הצדדים צודק לחלוטין, גם אז יביא פסק דין כזה לשלום, כי אין ביניהם "ריב", והם מעוניינים להגיע לאמת.

אך כאשר יש ריב, כשהסכסוך מתפתח למריבה, אז אי אפשר להגיע לידי שלום. הם

26) משא"כ בתיב"ע כאן שמתרגם, תיגרא".

27) וכן במקומות שבהערה 21 (אלא שבשופטים יז, ח) מתרגם ריבות – פלוגת* דינא).

28) ראה ת"א במקומות שבהערות 22-25.

29) כתרומתו תיבת "דבר" ביתרו יח, טו. משפטים כד, יד.

30) ולכן משנה רש"י מלשון הספרי, גרם לזה ללקות" –

כי כאן הכוונה המחלוקת ולא מה שאחד ילקה [משא"כ בפרש"י לקמן כה, יא שכוונתו כבספרי שם. ועפ"י מתורץ בפשוטות תרתי ל"ל – כי הם ב' ענינים שונים, וא"צ לדחוק כתיב המשכיל לדוד לקמן שם].

יתייצבו למשפט, ובית הדין יקבע פסק דין חד משמעי – מי צודק ומי אינו צודק, אך גם לאחר פסק הדין "אין שלום יוצא"³¹.

ולכך מביא רש"י הוכחה ודוגמא מלוט – מי גרם ללוט לפרוש מן הצדיק, הוי אומר זו מריבה":

והרי, לכאורה, הריב שם לא היה בין לוט לבין אברהם הצדיק, אלא רק בין רועי אברהם לבין רועי לוט. אברהם ולוט כשלעצמם היו "אנשים אחים"³², אך כיון שהתפתח שם "ריב", הם לא יכלו להשאר במקום אחד בשלום, ולוט צריך היה לפרוש מן הצדיק".

ד. תכלית המשפט הזה – הצדקת הצדיק והרשעת הרשע

לפי זה מתורצת מאליה גם השאלה מדוע נאמר בפסוק "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע", כי לפי פירושו רש"י, משמעות הפסוק³³ היא זו, ש"כי יהיה ריב", אז "אין שלום יוצא" – אפילו באמצעות משפט לא ישרור שלום ביניהם, כי כאן נערך המשפט באופן של "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע":

אין מדובר כאן על מתדיינים המחפשים את האמת, ולכן אין זה משפט אשר משכין ביניהם שלום, אלא – אחד מהם הוא צדיק, והאחר הוא רשע, ומטרת המשפט היא רק לגלות ולהצדיק את הצדיק ולהרשיע את הרשע.

31) להעיר גם מפ' תולדות אדם לספרי כאן.

32) לך שם, ח. וראה רש"י שם.

33) ע"פ המבואר בפנים מתורצת ג"כ קושיית הרמב"ן

כאן – מה ענין המלקות בריב בין שני אנשים – כי ע"ד הפשט פסוק זה הו"ע לעצמו, ואינו הקדמה לפסוק שלאח"י, וה"ל אם בן הכות הרשע גו" (ומה שפרש"י ב"ד"ה והרשיעו, יכול כל המתחייבין בדין לוקין כו" – הוא לימוד נוסף מצד סמיכות הפסוקים. ואכ"מ).

ה.

יש לשפוט גם ב"ריב"

ויש להוסיף עוד, שהפסוק מבהיר כאן ענין נוסף:

ניתן לחשוב שכיון שיש כאן "ריב" ומחלוקת, כאשר אחד מהם, או שניהם, הם בעלי מחלוקת (רשעים³⁴) – אין לשפוט ביניהם בדין ודברים, אלא להענישם על המחלוקת, ואחר כך יראו: ביטול המחלוקת עשוי להביא לשלום, הודאה על האמת וכדומה. על כך אומרת התורה: "כי יהיה ריב... ושפטו"³⁵: אין לפעול בהתאם ל"ריבם", אלא חלה חובה על בית הדין לשפוטם, להתעמק בסכסוך שביניהם, לברר את פרטי הדברים ולקבוע פסק דין.

גם לאחר מכן, יש מקום לחשוב, שכיון שיש ביניהם ריב, הרי זה בלתי אפשרי שאחד מהם יהיה צדיק לגמרי, כי בהכנסם למחלוקת בודאי שניהם מפריזים בטענותיהם וכו'³⁵. ולכן עלולים להגיע למסקנה, שכאשר השופט מצדיק (לגמרי – כפשוטו של מקרא) אחד מהם, זהו פסק דין מוטעה.

לכן ממשיכה התורה ואומרת: "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע": אמנם ייתכן שבענין ה"ריב" שניהם אשמים, אך לגבי עצם הדין, והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע": בכך צודקים השופטים שייתכן שאחד מן הצדדים צודק לגמרי, ואילו השני – אשם לגמרי.

ויש לומר (בדומה לנאמר בגמרא) שבכך מדגיש הפסוק ענין נוסף – "והצדיקו את הצדיק, דמעיקרא"³⁶: כאשר בית דין צדק מצדיק את אחד מן הנשפטים לגמרי, יווכחו

34) להעיר מאבות פ"א מ"ח: בעלי הדין כו' כרשעים.

35) ע"ד שמות (ב, יג): שני גו' נציים ויאמר לרשע למה תכה רעך ופרש"י רשע כמותך – דעפ"ו (בפנים) מוכן בפשט"ו – מנ"ל דהוא רשע.

36) ל' הגמרא – מכות שם.